

ORTA-DOĞU DÖNÜŞÜRKEN İSRAİL-FİLİSTİN ÇATIŞMASI VE TÜRKİYE

Yrd.Doç.Dr.Sait YILMAZ

Orta Doğu bugünkü şeklini Osmanlı İmparatorluğu'nun bölge üzerindeki gücünü kaybetmesi ve İngiltere ile Fransa'nın daha sonra da Amerika'nın bölge üzerinde etkin rol alması ile aldı diyebiliriz. Bu gelişimi dört farklı döneme yayabiliriz¹; 1892'de Osmanlı Filistininde Yahudi yerleşimin başlaması, 1918'de Osmanlı yönetiminin yerini İngilizlerin alması, 1948'de İsrail'in ortaya çıkması ve İsrail yönetimini Filistin Mandası'nın tamamına yayan 1967 İsrail zaferi. I. Dünya Savaşı esnasında Arap aşiretleri tarafından arkadan vurulan Osmanlıların vilayetleri bir bir koparak İngiliz ve Fransız yönetimleri arasında paylaşıldı. Bu vilayetlerden bazıları sonradan devlet statüsünü kazanmışlar ve daha çok petrole dayalı hegemonik güç paylaşımlarının sonucu suni haritalar dahilinde yeni devletler olarak ortaya çıkmışlardır. Bugün de aynı Batılı ülkelerin ekseninde olan suni devletler tarihsel anlamda kendilerine şekil veren aşiret hayatı ve güçlü aile yapıları ile ayakta kalmaya çalışmaktadırlar. Örneğin bugün ABD'nin en az İsrail kadar önemli bir müttefiki olan Suudi Krallığı, bir kabile yapısı içinde kemikleşmiş, gayet karanlıkçı bir dini köktenci denetime maruz, bütünüyle geri kalmış bir toplumdur². Orta Doğu petrolünün fiyatındaki artışlar en çok ABD petrol şirketlerine yaramakta, bu denetim sistemi Avrupa, Japonya, Rusya ve Çin gibi ABD hegemonya ortaklarına ve potansiyel rakiplerine karşı manivela gücü sağlamaktadır.

Orta-Doğu'nun Dönüşümü

Orta Doğu'da mali zenginliğe dayalı sınıf oryantasyonu ve demokrasi eksikliği; özellikle köktencilik ve terör örgütlerinin doğuşunun çare olduğu bir düzen ortaya çıkarmaktadır. Dış güçlerin varlığı bölgede gittikçe kemikleşen bir yabancı düşmanlığı ve terör vesilesi olurken, etnik ve ayrılıkçı çatışma konuları da hazırda beklemektedir. Dünyadaki 1.3 milyar Müslüman'ın Türkiye ve İran'ın da dahil olduğu ancak 320 milyon kadarı Orta Doğu'da yaşamaktadır. Sömürge döneminden miras kalan çağdışı yönetimler ve kurumsal yapı eksikliği yanında servetin eşit olmayan dağılımı, yaşam standartları arasındaki farklılıklar ve tek metaya dayalı ekonomiler ve eğitimsizlik Orta Doğu'nun sorunlarının başında gelmektedir³. Yetişkin Arapların ancak yüzde 40'ı (65 milyon kişi) okuma yazma bilmektedir. 2010 yılında işsiz sayısı 25 milyonu geçecektir. Bölge halkının üçte biri günde 2 doların altında gelire yaşamını sürdürmektedir.

İsrail ile savaşlardaki başarısızlık Arap ülkelerinde laik modernleşme akımlarının kaybetmesine ve tepkisel siyasi İslami akımların güçlenmesine neden olmuştur. İslam'ın modern olarak tanımlanan Batı Dünyası ile nasıl bir köprü kuracağı ya da uyum sağlayacağı konusu İslam ülkelerinden ziyade Batılıların çalışmalarına konu olmaktadır. Bu nedenle kültürler arası ya da dinler arası diyalog inisiyatiflerinin ve İlimli İslam teorisyenlerinin hemen hepsi ya dışarıda ya da yaşayan üçüncü kuşak

¹ Bernard LEWIS: "Semitizm ve Anti-Semitizm", Çev. Hür GÜLDÜ, Everest Yayınları, (İstanbul, 2003), 180.

² Noam CHOMSKY, Gilbert ACHCAR: "Tehlikeli Güç", Edt.: Stephen R. Shalom, Çev.: Yavuz ALOGAN, İthaki Yayınları, (İstanbul, 2007), 73.

³ Anthony H.CORDESMAN, Arleigh A.BURKE: "Strategic Realism in the Middle East and US and Arab Relations", Center For Strategic and International Studies, (Washington D.C., Sep 16 2005), 9.

bölge ülkesi insanlarıdır. Amerikalılar Irak modelini Ortadoğu'nun ve İslam'ın "ehlileşmesi" için bir başlangıç olarak görmektedir. Bölgeyi daha da ufalama merakındaki Batılı think-tank merkezleri ve araştırma kurumları bu yeni sürece göre projeler üretmekte ve ortaya sık sık yeni haritalar çıkmaktadır.

Sadece Amerika ve İsrail değil, bütün Batılı güç merkezleri, İslam dünyasının dönüştürülmesi ve olası meydan okumasının önlenmesi konusunda hemfikirdir. ABD'nin demokrasi talepleri daha özgür bir yaşamı teşvik etmek için değil iki amaçla yapılmaktadır. Birincisi mevcut siyasi kadroların el değiştirmesi, ikincisi buradaki demokrasilerin gelecekte ideolojik farklılıklara değil ırk ve din temeline dayanacak olmasıdır. Böylece bir yandan organize olan, parası olan, medyayı kontrol eden seçilme şansını kavuşurken diğer yandan ırk ve din temelinde farklılaşma ve ayrışan toplumlarda o ülkeye has güçlerin oluşması mümkün olmadığından dışarının manipülasyonu kolaylaşacaktır⁴. Örneğin Irak rejimi demokrasi geldiği zaman üç parçalı hale gelmiştir. Grupların herhangi birine nüfuz ederek ya da ittifak yaparak başka grupları bertaraf edebilirsiniz.

İsrail-Filistin çatışması

İsrail ile ilişkilerin 1948'den sonra aldığı yeni boyut Orta Doğu ülkelerinin Batı'ya karşı bir kimlik geliştirmesini sağlamıştır. Batı karşıtı bir siyasi İslam ideolojisi ise, nispeten yakın bir geçmişte, 1960'larda güçlenen Müslüman Kardeşler akımıyla gerçekleşmiştir. 1979 yılında İran'da devrimci bir teokrasinin iktidara gelmesi, Afganistan'da cihadi bir mücadele ile Sovyetlerin yenilgiye uğratılması İslamcı akımları güçlendirmiştir. İslamcı akımlar özellikle Türkiye, Cezayir, Mısır, Libya, Ürdün ve İran gibi anahtar ülkelerde önemli değişimlere yol açabilecek bir potansiyele sahiptir. Cezayir, Tunus, Mısır ve Suudi Arabistan'da İslamcı muhalefet radikal bir şekil almıştır. İslamcı ve milliyetçi akımlar yetersiz ve yabancı baskısı altında çaresiz gördükleri hükümetlerini by-pass edecek arayışlar içindedir. Bu aynı zamanda bölgedeki Batı varlığına karşı gelişen direncin de çekirdeğidir.

İsrail-Filistin çatışmasının bugün geldiği denklemde devlet destekli terör örgütlerinin bölgeyi sarması çözümsüzlüğün ana nedenidir. 1964'de kurulan Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) 1967'den sonra gerilla savaşı taktikleri ile İsrail'e karşı mücadeleyi başlattı. Ancak İsrail ve Filistin arasındaki toprak ve bağımsızlık pazarlığına sonradan kendiliğinden müdahil olan taraflar bir çözüm ihtimalini imkansız hale getirdiler. Suudi Arabistan'ın desteklediği El Fetih direnişine İran ve Suriye'nin desteklediği Lübnan'daki Hizbullah ve Gazze'deki Hamas eklenince ortalık terör örgütlerinin sadece İsrail'e karşı değil kendi arasında da mücadele ettiği bir savaş alanına dönüşmüştür. Suriye ve İran'ın İsrail ve bir bütün olarak bölge ile beklentileri buradaki masum insanların hakları ile sınırlı değildir. Suriye, Lübnan üzerindeki kontrolünü kaybetmemek için Hizbullah; İran ise ABD ile yapacağı pazarlıklar için Hamas kartını elinde tutmak istemektedir. Şii İslam anlayışı ve yapılanması çerçevesinde İsrail'e karşı savaşan Hizbullah, İsrail'in güvenliği için en hayatî tehditlerden birini oluşturmuştur. İsrail'in 2006'da Hizbullah'a, şimdi de Hamas'a karşı düzenlediği operasyonlar kendi halkının güvenliği yanında süreçten Suriye ve İran aktörlerini elimine etmeyi amaçlamaktadır.

AB, ABD ve İsrail tarafından terör örgütü listesinde yer verilen Hizbullah ve Hamas özellikle propaganda savaşında üstünlüğü elinde tutmaktadır. Örneğin devam eden savaşta İsrail'e karşı koymak için ilkokulları bile silah mevzii haline getiren

⁴ Mahir KAYNAK, Emin GÜRSES: "Yeni Orta Doğu Haritası", Profil Yayınları, (İstanbul, 2007), s. 134-135.

Hamas, İsrail'i çocuklara saldırmakla da suçlamaktadır. Arap devletlerine karşı giriştiği hiç bir savaşı kaybetmeyen İsrail ordusu 2006 yılının Temmuz ayında Hizbullah karşısında ilk yenilgisini almıştır. Filistin'de Müslüman Kardeşler hareketinin Sunni anlayışı çerçevesinde kurulan ve seçimlerde hükümet kurma yetkisini alan Hamas, Amerikan ve İsrail yönetimleri tarafından hiç bir zaman tanınmamıştır. İsrail ve Amerikan yönetimleri Hamas Hükümetini tanımamak ve zayıflatmak için Fetih hareketinden seçilen Filistin Cumhurbaşkanı Mahmud Abbas'ın güçlenmesi için destek vermişlerdir. Hamas'ın Filistin'de güçlenmesi Ürdün ve Mısır'ın iç siyasetlerinde mücadele veren Müslüman Kardeşler Hareketinin de güçlenmesi anlamına geleceğinden, Hamas, bu ülkeler tarafından gerçek manada hiç bir zaman desteklenmemiştir⁵.

Orta Doğu ve Türkiye

İsrail-Filistin çatışmasına Arap dünyası sessiz kalırken, İran bile kirli ellerini saklarken Türk medyası konuyu çok farklı bir şekilde kamuoyuna pompalamaktadır. Daha önce irticai gösterilerden aşına olduğumuz, İran'ı anımsatan kıyafetleri ile Türkçe konuşmaktan aciz, yollara dökülen bir takım insanlar sözde kadın ve çocukların haklarını korumak görüntüsü altında İsrail'e olan tepkilerini dile getirdiler. İki yıldır arabulucu rolündeki Türk Hükümeti'nin İsrail'e tepki göstermekte gene şampiyon olması ise uluslararası kamuoyunda kendisini gülünç bir konuma sokmaktadır. Doğru tepkinin ne olması gerektiğini anlayabilmemiz için şu soruları kendimize sormalıyız. İsrail-Filistin çatışması Türkiye'yi neden ve ne kadar ilgilendirmektedir? Türkiye, bu denklemin neresindedir ve nasıl yer almalıdır? Uluslararası ilişkiler bilimine göre bir ülkenin dış politikasının temelinde "ulusal çıkar" düşüncesi yatar. Peki, İsrail-Filistin çatışmasında Türkiye'nin çıkarları nelerdir? Ulusal çıkar endeksinden bakarsanız, koskoca bir hiç⁶.

İsrail-Filistin çatışması Türkiye'de bugünkü iktidarın tarihsel Türk dış politika çizgisinden kayması konusunda iyi bir analiz örneği teşkil etmiştir. Ulusal çıkar endeksinden uzaklaşan İslamcı iktidar içeride "İslam Devleti" ile yetinmeyip, dış politikada da "İslam Alemi Liderliği"ni hedefleyen bir yaklaşım benimsemiştir. Nitekim Avrupa Birliği rüyasındaki Balkanları Yunanistan'a, Kafkasya ve Orta Asya'yı Rusya'ya bırakan iktidar kendine oyun sahası olarak uzun süredir Orta Doğu'yu seçmiştir ama ulusal çıkarlarımızın yoğun ve acil önlemler gerektirdiği ne Kuzey Irak, ne de Kıbrıs umrunda değildir. İktidarın hesabı içeride olduğu gibi dışarıda da uzun vadeli ve örtüldür. Prestij politikası ile Arapların ve tüm İslam Âlemi'nin kalpleri kazanılacak, içerideki ve dışarıdaki dönüşüm hep birlikte meyvalarını verecektir. Büyük Orta Doğu Projesinin ve medeniyetler arası diyalogun eş başkanı olmak boşuna değildir.

Unutulmamalıdır ki Arap milliyetçiliğinin temeli Türk düşmanlığıdır. Yabancılara karşı savaş için gittiği Arabistan'da büyükdedesi davet edildiği bir Arapın evinde uykusunda bıçaklanarak öldürülen bir yazar olarak atalarımızın hatıralarını yok sayamayız. Bir zamanlar Osmanlıları arkadan vurdukları için mükafat olarak suni birer devletin başına getirilen ve hala yabancılara şantajları ile iktidarlarını koruyan aşiret reislerinin gönlünü kazanmak yerine Orta Doğu'nun gerçeklerine göre hareket etmeliyiz. Orta Doğu'daki çatışmalar hiç bitmeyecektir ve petrol oldukça yabancı güçlerin elleri buradan ayrılmayacaktır. Bir gün gelir de İsrail-Filistin çatışması biterse

⁵ Serkan TAFLIOĞLU: "İsrail HAMAS'a Neden Saldırıyor?", www.asam.org.tr, (29 Aralık 2008).

⁶ Ulusal çıkar analizi için bakınız: Sait Yılmaz: "21.Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat", Milenyum Yayınları, 2. Baskı, (İstanbul, 2007).

yeni Orta Doğu'da Arap devletleri ile birlikte İsrail'in Türkiye'ye karşı su savaşlarına başlayacağı bir dönem başlayacaktır. Türkiye hesabını iyi yapmalı, üstüne vazife olmayan, hele çıkarına hiç gelmeyen işlere bulaşmamalıdır.

Sonuç Yeri

Orta Doğu'daki büyük bir çatışmanın i çatışmalar şeklinde başlayıp, kağıttan kaleler şeklinde oluşturulmuş devletleri barındıran tüm bölgeyi sarma riski vardır. Bölgedeki dinamiti ateşleyecek olan Irak'ın bölünmesi kadar başta Suudi Krallığı'nın sonu olmak üzere diğer rejim değişiklikleri olacaktır. Çünkü rejim değişiklikleri 20. yüzyılın başında suni olarak çizilmiş, aşiretlere dayalı sınır ve petrol paylaşımlarının iflasını getirecek ve ortaya çıkacak kaostan pek çok yeni denklem reyecektir. Devlet destekli terrrgtleri ve yabancı istihbarat servislerinin cirit attığı Orta Doğu'da ki sorunların zm Turkey'nin safiyane İslam anlayışı ile çözülemeyecek kadar karmaşık ve erken bir safhadadır. Bu sorunlar Turkey'nin dış politikasına yön verdiğini sanan birkaç dhinin (!) gayretleri ile çözümlenemez. Turkey, kendi ulusal çıkarlarına (PKK'nın Kuzey Irak'tan temizlenmesi, Türkmenlerin hakları, Kuzey Irak'ta Kürt devletininnlenmesi gibi) odaklanarak, daha gerçekçi politikalar ile Orta Doğu'daki harita değişiklerine ve yeni güvenlik denklemlerine hazır olmalıdır. Orta Doğu yeniden şekillenirken uygulayacağı politikaların düşünsel ve kurgusal alt yapısını hazırlamalıdır.